

фізичних властивостей паперу, так і всіх наявних в документі реквізитів. Слід зазначити, що останнім часом все частіше зустрічаються і інші способи навмисного агресивного впливу, зокрема, з використанням різних джерел електромагнітного випромінювання (наприклад, світлове). Як показують випадки з практики, ознаки світлового впливу досить схожі з ознаками високотемпературного агресивного впливу, але мають й свої особливості. Так, при світловому впливі, як правило, не спостерігаються ознаки зміни морфології штрихів. У той же час вплив жорстким ультрафіолетовим випромінюванням на документ призводить до незворотного руйнування оптичного відбілювача у папері (виявляється при порівнянні в УФ-променях лицьового та зворотного боків документа).

У зв'язку з тим, що кожен вид агресивного впливу на той чи інший реквізит документа має свою специфіку, необхідно продовжувати експериментальні дослідження щодо виявлення та вивчення відповідних діагностичних ознак. Це дозволить експертам розробити науково-обґрунтовані критерії придатності документів для вирішення завдань, пов'язаних з визначенням абсолютної і відносної давнини їх виготовлення.

Список використаних джерел

1. Аксенова В. В. Техничко-криміналістическое исследование документов, подвергшихся естественному изменению. – Киев, 1972. 34 с.
2. Воробей О. В., Кофанов А. В. Техніко-криміналістичне дослідження документів. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2011. 312 с
3. Торопова М. В., Фурлетов В. И. Исследование документов, подвергавшихся агрессивному воздействию (анализ признаков при исследовании пересекающихся штрихов). *Судебная экспертиза: российский и международный опыт* : материалы Междунар. науч.-практ. конф. Волгоград : ВА МВД России, 2012. С. 147—151.
4. Торопова М. В. Возможности экспертного исследования документов, подвергавшихся агрессивному воздействию, с целью установления последовательности выполнения в них реквизитов. *Фотография. Изображение. Документ*. 2013. № 4 (4). С. 73-80.

Воробей Олена Вячеславівна

професор кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННІ №2 НАВС, к.ю.н., доцент

Ланка Володимир-Андрій Петрович

здобувач ступеня вищої освіти
«бакалавр» Національної академії
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ВІД ПІДРОБКИ НОВОЇ БАНКНОТИ НОМІНАЛОМ 1000 ГРИВЕНЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Як відомо, грошова одиниця – це елемент національної грошової системи, грошовий знак, встановлений законодавством країни, що слугує для порівняння і вираження цін усіх товарів та послуг з метою обслуговування суспільного обороту в державі. Грошові знаки є одним із атрибутів ідентифікації нації, символів державотворення і влади, головним об'єктом грошово-кредитної політики країни.

Грошова одиниця сучасної України була введена в обіг 2 вересня 1996 року (купюри номіналом 1, 2, 5, 10, 20, 50 та 100 гривень). Перші національні банкноти друкувались за кордоном, а 22 березня 1994 року відбулося відкриття друкарської лінії в Києві по виготовленню паперових гривень НБУ. З введенням в експлуатацію у 1997 році Малинської фабрики банкнотного паперу, Україна одержала повноцінну сучасну базу для виробництва власних паперових грошей [2, С. 18].

Паперові гроші завжди були об'єктом підвищеної уваги з боку злочинців, тому така категорія документів забезпечується виробниками самими сучасними та технологічно складними засобами захисту від підробки. Сировина та елементи захисту постійно вдосконалюється, оскільки фальшивомонетники також підвищують свою майстерність та винахідливість. Тим більш, що бурхливий розвиток кольорової копіювально-множильної та оргтехніки дає змогу фальсифікаторам і шахраям мати доступні та ефективні засоби несанкціонованого відтворення документів [1, С. 204].

Згідно рішення Правління Національного банку України від 20 червня 2019 року № 417 з 25 жовтня 2019 року у готівковому обігу з'явилась банкнота нового найвищого номіналу – 1 000 гривень. За дизайном вона наслідує банкноти нового модернізованого покоління національної валюти – оновлені 20, 100 та 500 гривень. На лицьовій стороні нової банкноти зображено портрет Володимира Вернадського, а на зворотній – будівлю Президії Національної академії наук України. За розміром і кольором тисячна банкнота помітно відрізняється від банкнот інших номіналів (її розмір становить 75x160 мм). Основний колір – блакитний. Нова банкнота має більше 20 елементів захисту [3].

Зокрема, банкнота має флуоресцентний, інфрачервоний та магнітний захист – елементи дизайну надруковані фарбами зі спеціальними фізико-хімічними властивостями. Флуоресцентний захист – зображення, що світяться певним кольором в ультрафіолетових променях. Інфрачервоний захист – зображення, що видимі або не видимі в інфрачервоних променях.

Нова банкнота надрукована на спеціальному тонованому папері з блакитним відтінком, який відповідає переважаючому кольору зображень. Папір містить багатотоновий водяний знак (портрет В. Вернадського) та світлий елемент водяного знака (цифрове позначення номіналу «1000»).

Лицьова сторона банкноти номіналом 1000 гривень має наступні основні елементи захисту:

- «пірнаюча» («віконна») захисна стрічка – частково введена в товщу паперу полімерна стрічка, що має відповідний колір (пурпурний) та яскраво виражений комбінований оптично-змінний ефект. Стрічка містить цифрове зображення номіналу банкноти та тризуба. При зміні кута нахилу банкноти спостерігається кінематичний ефект – змінюється напрямок руху фонового зображення стрічки;

- оптично-змінний елемент SPARK, який також має кінематичний ефект. При зміні кута нахилу банкноти на ділянках зображення спостерігаються поступові переходи кольорів (від золотистого кольору до нефритового).

- зліва від підпису Голови Національного банку України розміщена частина наскрізного елемента - зображення цифрового позначення номіналу «1000» бірюзового кольору (друга частина елемента нанесена на звороті, при розгляді на просвіт частини зображення співпадають та створюють єдиний малюнок);

- у нижньому лівому кутку банкноти пурпурової і темно-коричневої фарбами надруковано цифрове позначення номіналу (фон цифр наповнений мікротекстом «1000» і зображеннями логотипу НБУ);

- цифрове позначення номіналу «1000» приховано в двокольоровому орнаменті, розташованому по середині правого краю лицьового боку банкноти. Цифри видимі при розгляданні банкноти на рівні очей проти світла під гострим кутом: темні на світлому фоні - при розгляданні банкноти з довгої сторони, світлі на темному тлі - при розгляданні банкноти з короткої сторони.

Необхідно вказати, що лицьова сторона банкноти номіналом 1 000 гривень містить рельєфні елементи, що дозволяє визначити справжність банкноти на дотик: портрет, окремі написи, цифрові позначення номіналу, мікротекст тощо. Крім цього, є рельєфні елементи, які дозволяють людям із ослабленим зором визначити номінал купюри.

Певні захисні елементи містить також *зворотна сторона банкноти*, зокрема:

- у центрі нижнього орнаменту розміщено цифрове позначення номіналу «1000», виконане тонкою негативною лінією;

– серійний номер надруковано двічі: горизонтальний – фарбою червоного кольору в нижній частині банкноти під зображенням будівлі Президії Національної академії наук України; вертикальний – виконаний шрифтом зі змінною висотою знаків фарбою чорного кольору вздовж правого краю банкноти.

Також купюра номіналом у 1000 гривень, як і купюра номіналом у 500 гривень, містить багато мікротекстів, виконаних інтагліо та офсетним друком. На обох сторонах банкноти міститься антисканерна сітка – зображення з тонких ліній, під час копіювання або сканування банкноти відтворюється у вигляді «муару».

В цілому купюра номіналом 1000 гривень за своїм захисними елементами аналогічна банкнотам модернізованого покоління національної валюти, зокрема, номіналом 100 та 500 гривень. В цій серії застосовано нові оптично-змінні елементи з кінематичним ефектом (пірнаюча стрічка та SPARK), що мають значно ускладнити підробку.

Як зазначає фінансовий аналітик Олексій Куш, фальшивомонетники зможуть налагодити випуск підроблених банкнот номіналом 1000 гривень вже до кінця 2019 року, оскільки злочинцям, щоб скопіювати дизайн купюр і розтиражувати їх, потрібно небагато часу [4]. Звичайно, що чим більше номінал банкноти, тим вона привабливіше для підробки: при однакових затратах на виготовлення можна отримати більше прибутку. Тому перевірку справжності купюр номіналом 1000 гривень потрібно проводити з особливою уважністю та пильністю.

Список використаних джерел

1. Воробей О. В., Кофанов А. В. Техніко-криміналістичне дослідження документів. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2011. 312 с
2. Воробей О. В. Криміналістичне дослідження паперових грошей. Київ : НАВСУ, 2003. 180 с.
3. Національний банк упорядковує номінальний ряд банкнот і монет гривні. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/natsionalniy-bank-uporyadkovuye-nominalniy-ryad-banknot-i-monet-grivni>.
4. Уже до Нового року! Розкрито небезпеку нових купюр для українців. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/economics/economy/uzhe-do-novogo-roku-rozkrito-nebezpeku-novih-kupyur-dlya-ukraintsiv.htm>.

Воробей Олена Вячеславівна,
професор кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз ННІ
№2 НАВС, кандидат юридичних наук,
доцент